

АНОТАЦІЯ

Худик Д. І. Управління соціально-культурним розвитком територіальної громади в процесі реалізації гуманітарної політики. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. – Західноукраїнський національний університет Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2025.

У дисертації розглянуто важливу наукову проблему — обґрунтовано механізм управління соціально-культурним розвитком територіальної громади в процесі реалізації гуманітарної політики в умовах сучасних викликів.

У дисертації обґрунтовано, що процес управління соціально-культурним розвитком територіальної громади – це процес планування, організації, координації та контролю заходів, спрямованих на захист, просування та розвиток культури на території громади. Це охоплює широкий спектр діяльності, від охорони культурної спадщини до підтримки місцевих митців та культурних організацій. Ефективне управління культурним розвитком громади сприяє зміцненню місцевої ідентичності, поліпшенню якості життя мешканців та підвищенню туристичної привабливості.

Визначено, що ключовими елементами управління соціально-культурним розвитком громади є: охорона культурної спадщини, підтримка місцевих митців, розвиток установ культури, організація культурних заходів, сприяння впровадження освіти у сфері культури, промоція культури, співпраця органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями, міжмуніципальне співробітництво територіальних громад у сфері забезпечення соціально-культурного розвитку, залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення розвитку культурної сфери.

Ідентифіковано тенденції та чинники соціально-культурного розвитку громади в процесі реалізації гуманітарної політики. Визначено, що соціально-культурний розвиток громади є складним і багатовимірним процесом, який формується під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників.

Розуміння цих тенденцій та чинників дозволяє ефективно планувати заходи, що сприяють розвитку місцевих громад, зміцнюючи їхню ідентичність, активність та інтеграцію. Одним з головних чинників, що впливають на соціально-культурний розвиток громади, є демографічні зміни, такі як старіння населення, зменшення кількості молодого населення або міграції. Приплив нових мешканців, як з інших регіонів країни, так і з-за кордону, приносить нові культурні зразки, які впливають на місцеву громаду. Визначено, що прогресуюча цифровізація змінює спосіб, у який мешканці громади спілкуються, працюють, навчаються та беруть участь у культурному житті. Доступ до Інтернету та інформаційних технологій дає змогу розвивати нові форми соціальної та культурної активності, такі як онлайн-заходи, освітні платформи чи цифрові архіви культурної спадщини. Обґрунтовано, що екологічна свідомість мешканців, а також дії на користь сталого розвитку мають все більший вплив на формування соціального та культурного простору. Організація ініціатив у сфері охорони навколишнього середовища, таких як висаджування дерев чи екологічна освіта, зміцнює міжлюдські зв'язки та просуває спільні цінності. Доведено, що глобалізація впливає на розвиток громади шляхом розширення доступу до різноманітних культурних зразків та традицій з усього світу. Жителі можуть користуватися новими формами мистецтва, музики, кухні чи літератури, що збагачує їхній досвід та відкриває можливості для міжнародної співпраці.

Встановлено, що активність місцевої громади є ключовим фактором розвитку громади. Ініціативи мешканців, такі як організація культурних заходів, фестивалів чи освітніх проєктів, мають позитивний вплив на соціальну інтеграцію та зміцнення місцевої ідентичності. Діяльність місцевих інституцій, таких як будинки культури, бібліотеки, школи чи неурядові організації, має фундаментальне значення для соціально-культурного розвитку. Їхні програми та послуги в галузі освіти, культури, спорту та відпочинку сприяють зростанню активності серед мешканців. Розвиток інфраструктури, включаючи будівництво культурних центрів, спортивних споруд та парків відпочинку, значно впливає на можливості реалізації прагнень мешканців. Доступність таких місць сприяє налагодженню міжлюдських зв'язків та зміцненню місцевої громади. Належне

фінансування проектів соціально-культурного розвитку, як з місцевих, так і з національних та міжнародних джерел, дозволяє реалізовувати амбітні ініціативи. Інвестиції в культуру, освіту та екологію сприяють підвищенню якості життя мешканців.

Аргументовано систему технологій, які треба застосовувати для забезпечення управління соціально-культурними розвитком територіальної громади: для охорони культурної спадщини — інвентаризація, охорона та консервація пам'яток, об'єктів та місць, що мають історичну, культурну та архітектурну цінність; для підтримка місцевих митців — надання грантів, стипендій, організація виставок, концертів, семінарів та інших форм промоції місцевої творчості; для розвитку установ культури — підтримка діяльності театрів, музеїв, бібліотек, будинків культури, художніх галерей та інших установ; для організації культурних заходів — планування та проведення масових заходів, фестивалів, оглядів, виставок, конкурсів та інших заходів соціально-культурного характеру; для впровадження освіти у сфері культури — проведення занять, семінарів та освітніх програм для дітей, молоді та дорослих; для промоції культури — інформаційно-промоційні заходи, спрямовані на мешканців громади та туристів, у тому числі видання публікацій, створення веб-сайтів, ведення соціальних мереж; для активізації співпраці органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями — підтримка асоціацій, фондів та інших громадських організацій, що діють у сфері культури; для використання міжмуніципального співробітництва територіальних громад у сфері забезпечення соціально-культурного розвитку — інтеграція місцевих громад, створення умов для активної участі мешканців у культурному житті громади; для залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення розвитку культурної сфери — подання заявок на гранти та фонди з регіональних, національних та європейських програм для реалізації культурних проектів.

Встановлено, що перевагами управління соціально-культурним розвитком громади є зміцнення місцевої ідентичності (культура є важливим елементом формування почуття приналежності до певного місця); поліпшення якості життя мешканців (доступ до культури та мистецтва позитивно впливає на самопочуття

та особистий розвиток); розвиток туризму (громада, багата на культурну спадщину та культурні події, є більш привабливою для туристів); зростання соціальної активності (культура залучає мешканців до соціального та місцевого життя); зростання економічного потенціалу (розвиток культури може сприяти розвитку місцевого підприємництва, наприклад, ремесел, туризму).

Запропоновано систему заходів з управління культурним розвитком Скориківської громади Тернопільського району Тернопільської області: ремонт історичної церкви та організація в ній концертів; заснування стипендій місцевої ради для молодих митців; організація фольклорного фестивалю; проведення занять з образотворчого мистецтва для дітей у місцевому будинку культури; видання брошур та путівників по місцевих пам'ятках; співпраця органів місцевого самоврядування з місцевими підприємцями з метою просування культури.

Аргументовано, що ефективне управління соціально-культурним розвитком територіальної громади вимагає залучення багатьох суб'єктів, зокрема органів місцевого самоврядування, установ культури, громадських організацій, місцевих митців та мешканців. Підкреслено, що заходи з забезпечення соціально-культурного розвитку громади мають плануватися та реалізовуватися систематично, з урахуванням потреб та очікувань місцевої громади.

Обґрунтовано, що одним із викликів, що стоять перед громадою, є збереження місцевих традицій та культурної спадщини при одночасному відкритті до сучасності. Це вимагає гармонійного поєднання заходів щодо захисту культурної ідентичності з інноваційними ініціативами. Важливим аспектом розвитку є активізація різних соціальних груп, включаючи молодь, людей похилого віку та осіб з обмеженою мобільністю. Створення програм та ініціатив, адаптованих до їхніх потреб, сприяє побудові інклюзивного суспільства. Розвиток громади вимагає гнучкості та здатності адаптуватися до динамічних змін потреб мешканців. Моніторинг цих потреб та врахування їх у запланованих проектах є ключовим для успіху.

Доведено, що тенденції та чинники соціально-культурного розвитку громади взаємопов'язані, впливаючи на її майбутнє та якість життя мешканців.

Розуміння цих процесів та залучення місцевих громад, інституцій та влади до їх підтримки дозволяє ефективно будувати різноманітне, динамічне та відкрите суспільство, яке цінує свою спадщину і водночас користується можливостями, що їх пропонує сучасний світ.

Ключові слова: територіальна громада, місцеве самоврядування, публічна політика, державна політика, публічне управління, державне управління, культурна сфера, гуманітарна політика, культурна політика, управління розвитком, сталий розвиток, цифровізація, культурна спадщина, комунальна власність, децентралізація.

ANNOTATION

Khydyk D. I. Management of socio-cultural development of the territorial community in the process of implementing humanitarian policy. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 281 – Public Management and Administration. – West Ukrainian National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2025.

The dissertation examines an important scientific problem — it substantiates the mechanism for managing the socio-cultural development of a territorial community in the process of implementing humanitarian policy in the context of modern challenges.

The dissertation substantiates that the process of managing the socio-cultural development of a territorial community is a process of planning, organising, coordinating and controlling measures aimed at protecting, promoting and developing culture in the community. This covers a wide range of activities, from the protection of cultural heritage to the support of local artists and cultural organisations. Effective management of cultural development in communities helps strengthen local identity, improve the quality of life of residents and increase tourist appeal.

The key elements of managing the socio-cultural development of communities are identified as: preserving cultural heritage, supporting local artists, developing cultural institutions, organising cultural events, promoting education in the field of culture, promoting culture, cooperation between local authorities and civil society organisations, inter-municipal cooperation between local communities in the field of socio-cultural development, and attracting external resources to ensure the development of the cultural sphere.

Trends and factors of socio-cultural development of the community in the process of implementing humanitarian policy have been identified. It has been determined that the socio-cultural development of the community is a complex and multidimensional process that is shaped by various internal and external factors. Understanding these trends and factors allows for the effective planning of measures

that promote the development of local communities, strengthening their identity, activity and integration. One of the main factors influencing the socio-cultural development of the community is demographic change, such as population ageing, a decline in the number of young people or migration. The influx of new residents, both from other regions of the country and from abroad, brings new cultural patterns that influence the local community. It has been determined that advancing digitalisation is changing the way community members communicate, work, learn and participate in cultural life. Access to the Internet and information technologies enables the development of new forms of social and cultural activity, such as online events, educational platforms or digital archives of cultural heritage. It has been established that the environmental awareness of residents, as well as actions in favour of sustainable development, have an increasing impact on the formation of social and cultural space. Organising environmental initiatives, such as tree planting or environmental education, strengthens interpersonal relationships and promotes shared values. Globalisation has been shown to influence community development by expanding access to diverse cultural patterns and traditions from around the world. Residents can enjoy new forms of art, music, cuisine or literature, which enriches their experience and opens up opportunities for international cooperation.

Local community activity has been identified as a key factor in community development. Resident initiatives, such as the organisation of cultural events, festivals or educational projects, have a positive impact on social integration and the strengthening of local identity. The activities of local institutions, such as cultural centres, libraries, schools or non-governmental organisations, are fundamental to socio-cultural development. Their programmes and services in the fields of education, culture, sports and recreation contribute to increased activity among residents. Infrastructure development, including the construction of cultural centres, sports facilities and recreational parks, has a significant impact on the opportunities for residents to realise their aspirations. The availability of such places contributes to the establishment of interpersonal relationships and the strengthening of the local community. Adequate funding for social and cultural development projects, from local, national and international sources, enables ambitious initiatives to be implemented.

Investment in culture, education and the environment contributes to improving the quality of life of residents.

A well-reasoned system of technologies that should be applied to ensure the management of the social and cultural development of the territorial community: for the protection of cultural heritage — inventory, protection and conservation of monuments, objects and sites of historical, cultural and architectural value; for the support of local artists — provision of grants, scholarships, organisation of exhibitions, concerts, seminars and other forms of promotion of local creativity; for the development of cultural institutions — support for the activities of theatres, museums, libraries, cultural centres, art galleries and other institutions; for the organisation of cultural events — planning and holding mass events, festivals, reviews, exhibitions, competitions and other events of a social and cultural nature; for the introduction of education in the field of culture — holding classes, seminars and educational programmes for children, young people and adults; for the promotion of culture — information and promotional activities aimed at community residents and tourists, including the publication of materials, creation of websites, and maintenance of social networks; for the activation of cooperation between local self-government bodies and public organisations — support for associations, foundations, and other public organisations operating in the field of culture; for the use of inter-municipal cooperation of territorial communities in the field of socio-cultural development — integration of local communities, creation of conditions for active participation of residents in the cultural life of the community; for attracting external resources to ensure the development of the cultural sphere — submission of applications for grants and funds from regional, national and European programmes for the implementation of cultural projects.

It has been established that the advantages of managing the socio-cultural development of the community include strengthening local identity (culture is an important element in forming a sense of belonging to a particular place); improving the quality of life of residents (access to culture and the arts has a positive impact on well-being and personal development); developing tourism (a community rich in cultural heritage and cultural events, is more attractive to tourists); increased social activity

(culture involves residents in social and local life); increased economic potential (cultural development can contribute to the development of local entrepreneurship, such as crafts and tourism).

A system of measures for managing the cultural development of the Skorykivska community in the Ternopil district of the Ternopil region has been proposed: renovation of the historic church and organisation of concerts there; establishment of local council scholarships for young artists; organisation of a folk festival; art classes for children at the local cultural centre; publication of brochures and guidebooks on local attractions; cooperation between local authorities and local entrepreneurs to promote culture.

It is argued that effective management of the socio-cultural development of a territorial community requires the involvement of many actors, including local government bodies, cultural institutions, public organisations, local artists and residents. It is emphasised that measures to ensure the socio-cultural development of the community should be planned and implemented systematically, taking into account the needs and expectations of the local community.

It is argued that one of the challenges facing the community is to preserve local traditions and cultural heritage while opening up to modernity. This requires a harmonious combination of measures to protect cultural identity with innovative initiatives. An important aspect of development is the activation of various social groups, including young people, the elderly and people with reduced mobility. Creating programmes and initiatives tailored to their needs contributes to building an inclusive society. Community development requires flexibility and the ability to adapt to the dynamic changes in residents' needs. Monitoring these needs and taking them into account in planned projects is key to success.

It has been proven that trends and factors in the socio-cultural development of a community are interrelated, influencing its future and the quality of life of its residents. Understanding these processes and involving local communities, institutions and authorities in supporting them allows for the effective building of a diverse, dynamic and open society that values its heritage while taking advantage of the opportunities offered by the modern world.

Keywords: territorial community, local self-government, public policy, state policy, public administration, state administration, cultural sphere, humanitarian policy, cultural policy, development management, sustainable development, digitalisation, cultural heritage, communal property, decentralisation.

.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у міжнародних періодичних виданнях :

1. Monastyrsky, G., Khudyk, D., Fedenchuk, S., Hladyn, R., & Pilat, R. (2025). Advanced strategies for enhancing governance in local communities. *Revista Gestão & Tecnologia*, 25(1), 148–167. (1,15 д.а., особистий внесок автора: методологічні засади стратегічного управління соціальною сферою територіальних громад – 0,23 д.а.) Наукометрична база: Web of Science. <https://doi.org/10.20397/2177-6652/2025.v25i1.3113>
2. Monastyrskiy Grygorii, Khudyk Dmytro, Pilat Roman, Fedenchuk Stanislav, Kisilevych Volodymyr. Decentralisation: Exploring Challenges, Opportunities, and Its Role in Strengthening Local Governance. *Journal of Information Systems Engineering and Management*. Vol. 10 No. 12s (2025) 514-523. (1,12 д.а., особистий внесок автора: обґрунтування значення децентралізації для забезпечення розвитку територіальних громад – 0,22 д.а.) Наукометричні бази: [DOAJ](#), J-GATE, PORTICO, INGENTA CONNECT, INDEX COPERNICUS, GOOGLE SCHOLAR, SEMANTIC SCHOLAR, [SCILIT](#), [CROSSREF](#), [RCAAP](#). <https://doi.org/10.52783/jisem.v10i12s.1860>

Статті у наукових фахових виданнях:

3. Худик Д.І. Інституційні аспекти управління соціально культурним розвитком територіальних громад в умовах війни та післявоєнної відбудови. *Herald of Khmelnytskyi national university. Economic sciences*, 338(1), 687-694. (1 д.а.). Наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, CrossRef. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-101>
4. Худик Д.І. Управління культурною спадщиною як елемент забезпечення сталого розвитку на локальному рівні. *Економічний аналіз*. 2025. Т. 35, № 1. С. 628–636. (0,66 д.а.). Наукометричні бази: Google Scholar, Index Copernicus, Research Bib, Crossref, ERIH PLUS, ESJI, Polska Bibliografia Naukowa, DRJI, OPEN-ACCESS JOURNALS. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.01.628>

Публікації за матеріалами конференцій:

5. Худик Д.І. Соціально-культурний розвиток територіальної громади в контексті багаторівневої моделі публічного управління. *Інноваційні технології в менеджменті та публічному управлінні*: матеріали наукової інтернет-конференції студентів та молодих вчених кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу, 25 листопада 2021 року, ЗУНУ, Тернопіль, 2021. С. 339-341. (0,1 д.а.).
6. Худик Д.І. Сучасні виклики публічного управління в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови України*: матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 31 травня 2022 року, ЗУНУ, Тернопіль, 2022. С. 195-197. (0,13 д.а.)
7. Худик Д.І. Українська культура як важливий інструмент перемоги в російсько-українській війні: управлінський зріз. *Innovations and prospects of world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2022. Pp. 452-455.* (0,18 д.а.) URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-OF-WORLD-SCIENCE-22-24.06.22.pdf>
8. Худик Д.І. Проблеми соціально-культурного розвитку територіальних громад в умовах війни. *Формування ефективної системи управління та публічного адміністрування в умовах транзитивної економіки*: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 21 вересня 2022 року, Харків. Харків: Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. С. 196-197. (0,11 д.а.).
9. Худик Д.І. Спротив війні через культуру та мистецтво: чому державна політика в сфері культури важлива в умовах воєнного стану? *Інноваційні технології в менеджменті та публічному управлінні*: Матеріали доповідей науково-практичної Інтернет-конференції студентів та молодих вчених

кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу, 10 листопада 2022, ЗУНУ, Тернопіль, 2022. (0,18 д.а.).

- 10.Худик Д.І. Підвищення ефективності управління культурою в контексті викликів сьогодення. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови України*: матеріали доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 4 травня 2023 року, ЗУНУ, Тернопіль, 2023. С. 180-183. (0,19 д.а.) URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/48083>
- 11.Худик Д.І. Сучасні виклики публічного управління в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах сучасних викликів*: матеріали доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 16 травня 2024 року, ЗУНУ, Тернопіль, 2024. Ч. 1. С. 361-363. (0,13 д.а.) URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/51919>
- 12.Худик Д.І. Контури соціально-відповідальної поведінки суб'єктів сфери культури в умовах воєнного стану. *Проблематика і перспективи сталого розвитку України в аспекті синергії інтеграції економіки, бізнесу та HR-інжинірингу*: матеріали доповідей III Всеукраїнської наукова конференції студентів та молоді, 15 травня 2025 року, ХНУ, Хмельницький, 2025. (0,16 д.а.).
- 13.Худик Д.І. Виклики та можливості в управлінні соціально- культурними змінами: подолання спротиву та сприяння інноваціям. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах сучасних викликів*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 15 травня 2025 року, ЗУНУ, Тернопіль, 2025. (0,16 д.а.)